

1 December 2014

Utkast Hållbar utvecklingsplan

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning

- 1.1 Bakgrund
- 1.2 Definition hållbar utveckling
- 1.3 Syfte
- 1.4 Vision 11 000

2. Nulägesanalys delområden

2.1 Miljö

- 2.1.2 Övergripande mål
- 2.1.3 Nulägesbeskrivning

2.2 Delaktighet och demokrati

- 2.2.2 Övergripande mål
- 2.2.3 Nulägesbeskrivning

2.3 Folkhälsa

- 2.3.1 Övergripande mål
- 2.3.2 Nulägesbeskrivning

2.4 Kunskap och delaktighet

- 2.4.1 Övergripande mål
- 2.4.2 Nulägesbeskrivning

3. Aktivitetsplan

4. Uppföljning och revidering av mål

- 4.1 Förutsättningar

Bilaga 1. Grön tillväxtplan

Bilaga 2. Energiplan

Bilaga 3. Processbeskrivning

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Geografiskt läge

Övertorneå kommun gränsar i söder till Haparanda kommun, till Kalix kommun i sydväst, till Överkalix kommun i väst och Pajala kommun i norr. I öster gränsar Övertorneå mot de finska kommunerna Ylitornio och Pello.

Den älvnära landskapsbilden präglas av öppna odlingsmarker både på holmar och längs älven. Större delen av kommunens yta består av skogs- och myrmarker. Många byar ligger vid älvnära sjöar med utlopp mot älven. Dessa byars större sammanhängande odlingsbara områden återfinns ofta längs utloppen från sjöarna.

Befolkning och arbetsmarknad

1.2 Definition hållbar utveckling

Brundtlandkommissionens ursprungliga definition av begreppet hållbar utveckling från 1987 är följande; *"En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov."*

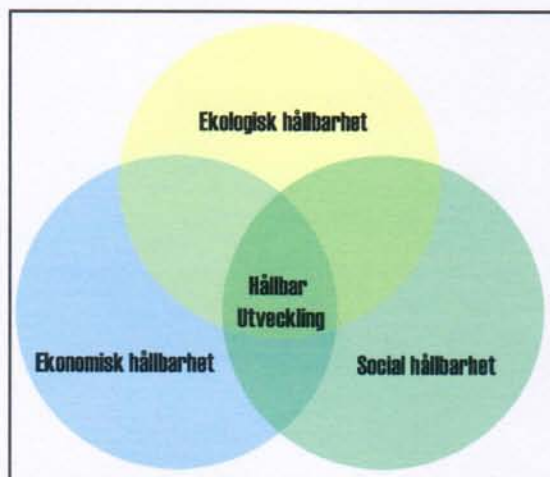
Hållbar utveckling handlar om gemensamt ansvar och solidaritet mellan generationer, mellan kvinnor och män och mellan folkgrupper och länder. Världens länder är idag sammanflätade och beroende av varandra som aldrig tidigare. Vår livsstil och politik påverkar och påverkas av andra. På en normativ nivå handlar hållbar utveckling om att värna om framtida generationers behov, samtidigt som dagens utvecklingsbehov tillgodoses för alla människor i alla länder. En tydlig linje är tanken om individens ansvar och delaktighet. Begreppet hållbar utveckling tar sin utgångspunkt i en helhetssyn på människor och samhälles behov, förutsättningar och problem.

Den bärande principen är att ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden och processer är integrerade, de är varandras förutsättning och stöd.

Ekonomisk tillväxt brukar framhållas som en förutsättning för utveckling. Men samtidigt gäller att inget land kan uppnå en hållbar ekonomisk utveckling om miljön försämras, om välståndet inte delas rättvist eller om det inte sker en tillväxt i det mänskliga kapitalet (hälsa, utbildning etc.). Social utveckling är därför både ett resultat av och en förutsättning för ekonomisk utveckling. Miljödimensionen handlar om att värna om ekosystemens tjänster och återhämtningsförmåga, vilket är en förutsättning för en långsiktigt social välfärd och ekonomisk utveckling.

Som exempel på hur förhållandet mellan den hållbara utvecklingens tre dimensioner kan beskrivas kan man se till följande. Eftersom människor är beroende av naturen och dess kretslopp är det nödvändigt att se till att ekosystemets funktioner inte utarmas. I annat fall kan hälsa och ekonomisk utveckling inte upprätthållas för dagens generation och kommande generationer. Den miljömässiga dimensionen kan därför sägas utgöra en yttre gräns. Många betraktar den sociala dimensionen som målet för hållbar utveckling – alla människor ska

kunna få sina grundläggande behov tillgodosedda utan att ekosystemets yttre gränser överskrids. Den ekonomiska dimensionen kan i dessa termer ses som ett medel för att uppnå målet inom ramen för en miljömässigt och socialt hållbar utveckling.

1.3 Ekokommun Övertorneå

Övertorneå kommun proklamerade sig som Ekokommun redan 1983. Efter detta har ett miljömedvetet synsätt implementerats i många av kommunens verksamheter. Övertorneå är sedan 1995 medlem i Sveriges Ekokommuner (SEKOM) då föreningen bildades.

Till en början lades störst fokus på ekologisk odling för att senare även omfatta ekonomiska och sociala hänsyn i Ekokommunbegreppet.

Nedan följer exempel på tidigare satsningar i Övertorneå som Ekokommun;

- Utbyggnaden av vindkraftverk i Aapua med sju vindsnurror i drift
- Subventionerade bussresor inom kommunen
- Gratis Eco-driving för gymnasieeleverna
- Medlem i Vattenvårdsförbundet för Torne- och Kalixälvar
- KRAV-måltider i skolan – Hur stor andel?
- Konvertering av kommunala fossilbränsleanläggningar till förnyelsebar energi
- Belysningsinventering för kartläggning och energieffektivisering i kommunala fastigheter
- Naturvårdsprojekt; Särkijärvi Ekopark invigdes 2006. Samma år utgavs utflyktsguiden "Vägen till naturen" där 27 intressanta naturobjekt inom kommunen presenterades.
- Konverterat kommunala fastigheters oljepannor till pannor för fast bränsle eller fjärrvärme
- KRAV-godkänt tillagningskök på Särkivaaragården.

Aktuella satsningar och pågående projekt;

- Under 2013 undertecknade Övertorneå kommun Borgmästaravtalet med målsättning att minska energianvändning och koldioxidutsläpp med 20 procent fram till år 2020.
- 2014 antogs en Sustainable Energy Action Plan (SEAP) som en bilaga till Kommunens Energiplan från 2010.
- Ytterligare 24 vindkraftverk byggs under 2014 i Maevaara vindpark
- Särskolan har *Grön flagg* certifiering och förskolan arbetar med att uppnå grön flagg (kolla med Birgitta Nilsson eller Ann-Britt Aasa hur det går)
- Projektet Northern Network Climate Change (NNCC) – Övertorneå kommun har under 2011-2014 varit med i EU-projektet NNCC tillsammans med bland annat Jokkmokk kommun och Nenet. Projektet har arbetat gränsöverskridande med att skapa kunskap och engagemang kring klimatfrågan för att kunna möta framtidens utmaningar inom klimat och energi.
- Arctic Boreal Climate Development (ABCD) – Är ett skogligt klimatprojekt med syfte att genom förbättrad tillväxt i skogen öka inbindningen av koldioxid och därmed minska halterna av växthusgaser och reducera effekterna av den globala uppvärmningen. Projektet drevs under åren 2009-2013 tillsammans med Sveaskog, LKAB, SLU, LRF Norrbotten samt Kalix Naturbruksgymnasium. Ett system för handel med skogliga koldioxidkrediter (klimatnytta) utvecklade och testade i praktiska försök.
- Projektet Koldioxidkrediter från skogen – Projektet vidareutvecklar under 2014-2015 handel med koldioxidkrediter (klimatnytta) från skogen. Projektet syftar till att skapa ekonomiska incitament för markägare att sköta skogen med ökad tillväxt och därmed skapa klimatnytta genom ett ökat upptag och en ökad inbindning av koldioxid. Tanken är att klimatnytta skapad genom tillväxthöjande åtgärder ska kunna säljas till företag eller organisationer som vill "klimatkompensera" sina utsläpp och på sikt som en kredit i EU:s handel med utsläppsrätter.
- Futurize är ett pågående projekt som vill lyfta ungas delaktighet i hållbarhetsfrågor. Svanstein skola är med i projektet där elever och lärare får lära sig om hållbarhet, förnybar energi och miljöfrågor. Målet är att ett framtidsavtal mellan politiken och eleverna undertecknas.

1.4 Syfte

Den hållbara utvecklingsplanen skall fungera som Övertorneå kommuns verktyg i arbetet för en hållbar utveckling. Dess innehåll skall implementeras och förankras i samtliga verksamheter och kontinuerligt revideras. Tanken är att planen skall vara ett levande dokument som kontinuerligt utvecklas genom de olika förvaltningarna.

1.5 Vision 11 000

Som Sveriges första ekokommun har Övertorneå sedan en lång tid tillbaka verkat för ett långsiktigt hållbart samhälle. Nedan följer Vision 11 000 och den avsiktsförklaring som antogs av kommunfullmäktige 2012.

*”Ekokommunen i Polcirkelland mitt i Tornedalen.
Värdegrundsarbetet ligger till grund för allt.*

Vid beslut ska medborgarnyttan alltid beaktas och ska gynna hållbar tillväxt ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Respektfullt bemötande och solidariskt ansvarstagande ska leda till engagemang och delaktighet och vi ska ha uppmuntrande och välkommande attityd.

Övertorneå kommun har attraktiv livsmiljö med hög livskvalitet.

Övertorneå kommun är Tornedalens trädgård, här finns plats att växa som människa. Här finns mötesplatser för kreativitet och själslig, mental och andlig utveckling. Vi har funktionell, välskött, vacker närmiljö, rik fritid och rikt kulturellt utbud. Alla ska ha rätt till trygghet i livets alla skeenden och en skola med ambitioner och högsta kvalitet. God folkhälsa och sundlivsstil är en förutsättning liksom rätten till arbete.

Driftighet, ambition och entreprenörskap belönas och går hand i hand med omtanke, rättvisa och solidaritet.

Goda initiativ och insatser ska stöttas, uppmärksammas och belönas inom både näringsliv, föreningsliv och kommunalverksamhet. God arbetsmiljö är jämställd och det är noll tolerans för mobbing och diskriminering. Ständiga förbättringar och utveckling ska eftersträvas för att säkerställa hög kvalitet, god service, bra arbetsmiljö och gott företagsklimat.

Övertorneå ska synas på världskartan för hållbar utveckling.

God ekonomisk hushållning tillämpas i alla beslut och effektiva processer eftersträvas. Aktivt energismart arbete ska utföras för minskad klimatpåverkan. Närproducerade, gärna ekologiska livsmedel ska synliggöras och prioriteras. Åtgärder för förbättrade villkor för demokrati, dialog, delaktighet och engagemang ska vidtas.

Övertorneå kommun ska erbjuda jämställd service och verksamhet för alla kommunens invånare”

2. Nulägesanalys delområden

2.1 Miljö

2.1.2 Övergripande mål

- Koldioxidutsläppen och energianvändning inom kommunen skall vara reducerade med 20 procent till år 2020.
- Självförsörjningsgraden av energi skall öka till?
- ... % av all uppvärmning av kommunala fastigheter skall vara förnybar?
- Samordning av resor?
- Upphandlingarna – finns miljöhänsyn?
- Lokalproducerad mat – realistiska mål.
- Odlingslotter i byar

2.1.3 Nulägesbeskrivning

SWOT-analys

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> - Pilotkommun för Sveriges ekokommuner - Invånare med goda kunskaper och intresse för miljöfrågor - Stor tillgång av bioresurser - Bred enighet om att arbeta för ett hållbart samhälle	<ul style="list-style-type: none"> - Bristande kunskaper om miljötillståndet i kommunen - Antagna specifika miljömål saknas inom många av de olika förvaltningarna och enheterna - Ej möjligt att kontrollera miljöarbetet inom verksamheterna då mätbara mål saknas
Möjligheter	Hotbilder
<ul style="list-style-type: none"> - Stort nationellt ekokommun-nätverk - Delaktighet i ekokommunfrågor genom medlemskapet i Sveriges Ekokommuner (SEKOM) - Medborgare med erfarenheter och kunskaper - Hållbarhetsarbetet ligger till grund för ökad delaktighet och deltagande i samhällslivet	<ul style="list-style-type: none"> - Minskande befolkning - Risk för att processen möter hinder om intresset för dessa frågor svalnar - Kommunal ekonomi där budgetramar avgör verksamhetens omfattning

2.2 Delaktighet och demokrati

2.2.1 Övergripande mål

- Information som rör kommunen skall finnas lättillgänglig via olika media, såsom hemsida, TV, tidningar, allmänna mötesplatser.
- Deltagande i samtal om kommunens hållbara utveckling skall öka.
- Allmänna mötesplatser som exempelvis ekovisionscafé skall fortsätta att utvecklas.
- Delaktighet och sammanhållning skall främjas genom fortsatt engagemang och anordnande av Ekokommundagen.
- Ökat inflytande och delaktighet hos ungdomar. (Projektet Futurize och Ung i Tornedalen).
- Integration

2.2.2 Nulägesbeskrivning

SWOT-analys

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> - Övertorneå kommun är ett samhälle där gemenskap och trygghet finns - Aktiva byaföreningar - Många informationskanaler, såsom uppdaterad hemsida, lokal-TV och tidning, Facebook - Köp- och säljforum på sociala medier som bidrar till delaktighet och hållbar konsumtion bland invånarna - Närhet mellan beslutsfattare och medborgare	<ul style="list-style-type: none"> - Få samhället engagerat - Saknas en gemensam definition av hållbar utveckling, viktigt att öka kunskapen kring begreppet - Ideella krafter minskar - Brist på mötesplatser - Brist på intresse i hållbarhetsfrågor
Möjligheter	Hotbilder
<ul style="list-style-type: none"> - Finna nya vägar för inflytande och delaktighet - Skapa ett intresse för politiken bland ungdomar - Tillgång till information - Utveckla nya mötesplatser där - Tillgång till information	<ul style="list-style-type: none"> - Ett minskat engagemang för hållbarhetsfrågor - Långsam utvecklingsprocess p g a budgetramar

2.3 Folkhälsa

2.3.1 Övergripande mål

- Äldrevård (trygghetsboende)
- "Hemlagad" mat i offentliga köken?
- Familjecentralen
- Cykelvägar, aktivitetsparker m.m.

2.3.2 Nulägesbeskrivning

SWOT-analys

Styrkor	Svagheter
-	-
Möjligheter	Hotbilder
-	- Långsiktigt arbete vilket kan medföra att intresset svalnar

2.4. Kunskap och delaktighet

Kunskap och medvetenhet utgör viktiga grundstenar i arbetet för ett hållbart samhälle. För att skapa utveckling inom kommunen är det viktigt att alla känner en delaktighet och att alla delar av samhället integreras i processen.

Ett särskilt kompetenscentrum för hållbar utveckling kommer att fungera som en central punkt i processen. Kompetenscentret blir en plattform för lärande och ska tillhandahålla utbildning för chefer, arbetsledare och nyckelpersoner inom kommunal verksamhet.

2.4.2 Övergripande mål

- Kompetenscentrum skall vara uppbyggt på Toredalens Folkhögskola i samarbete med Övertorneå kommun, Utbildning Nord och Luleå Tekniska Universitet.
- Antal förskolor som certifierar sig med *Grön flagg* skall öka med minst en förskola varje år
- Studiecirkelar som knyter an till hållbar utveckling skall arrangeras.

2.4.3 Nulägesbeskrivning

SWOT-analys

Styrkor	Svagheter
- Närhet till medborgarna, lättare att sprida information	-
Möjligheter	Hotbilder
-	-

3. Aktivitetsplan

- Ansökan om extern finansiering under 2015-2016 (Bioenergi, uppstart av kompetenscentrum, utveckling av ekocafé e.t.c)

4. Revidering och uppföljning

4.1 Förutsättningar

Uppföljning: Årlig uppföljning och redovisning av antagna miljömål skall ske i årsredovisningen.

Revidering: Vid revidering av antagna mål ska detta rapporteras och redovisas till kommunfullmäktige.